

Een prachtige verzameling joodse vertellingen die tot wijsheid stemmen

De koe die naar de hemel vloog en andere joodse verhalen

Gottfrid van Eck

Skandalon, 268 blz. € 27,99

★★★★

[Marijke Laureuse](#) 11 oktober 2023

De schrijver

De protestantse Gottfrid van Eck werd in de jaren '80 opgeleid tot pastoraal theoloog, maar verdient sinds 1998 zijn brood vooral als verhalenverteller en muzikant. Zo geeft hij met het trio Wilde Eend 'vertelconcerten', vol joodse verhalen en Oost-Europese muziek. Ook verzamelt en bewerkt hij parabels uit de joods-chassidische traditie, zoals in de bundel *Tot de deur zich opent* uit 2000.

De thematiek

Parabels of gelijkenissen, met dat literaire genre uit de joodse traditie zijn ook christenen bekend. Jezus vertelde ze immers graag om zijn leerlingen op een ander, wijzer been te zetten, met zijn korte verhaaltjes over verloren zonen, mosterdzaadjes en talenten.

Ook de Oost-Europese chassidische 'magieds' (verhalenvertellers) blonken erin uit, zo blijkt uit Van Ecks *De koe die naar de hemel vloog*. Het is alweer zijn vierde bundel met overdrachtelijk te lezen vertellingen die sinds de zestiende eeuw rondgaan onder rabbijnen uit Polen, Rusland, Litouwen en Oekraïne.

Uitwerking

In honderdtwintig verhalen, anekdotes, fabels, sprookjes en zelfs moppen wemelt het van de figuren van wie nog een hoop verrassends te leren valt: straatarme, nauwelijks geletterde schoenlappers, boerenknechten, dieven en bedelaars, schorre voorzangers, schlemielen en 'sjemazzels' (pechvogels). Net als van koningen, prinses, rijke kooplieden en (het zal ook niet) kijkende echtgenotes, als het gaat om het vertrouwen in de Eeuwige en deugden als gastvrijheid en barmhartigheid.

Met als grote les: oprechtheid en eenvoud gaan boven geleerdheid en betweterij. En vergeet verder vooral niet het leven te vieren, te dansen en bijtijds dronken te worden, ook in tijden van grote nood en tegenslag.

Daarnaast vertelt Van Eck het een en ander over de levens van zo'n vijftig rabbijnen, onder wie de fameuze Isaak Luria (1534-1572), Baäl Sjem Tov (1698-1760) en, Van Ecks favoriet, Nachman van Bratzlav (1772-1810).

Een mooi voorbeeld

Wat kan ik hier beter doen dan gewoon hier een verhaal te citeren, zoals dat van de magere kip en de vette kalkoen?

'Een magied komt op een dag terecht in een klein Pools dorp en ontmoet daar de lokale rabbijn. "Ik ben van plan om de komende jaren in uw dorp te verblijven." De rebbe kijkt nogal bedenkelijk en reageert: "Dat lijkt me niet zo'n goed idee, beste man. Want ik word heel zuinig betaald voor al mijn rabbinale werkzaamheden, laat staan wanneer u er nog bij zou komen. Hoe wilt u ooit in uw levensonderhoud voorzien in een dorp vol arme boeren en ambachtslieden?" Daarop vertelde de magied het volgende verhaal.

Een vergeetachtige keuterboer bezat een kip die regelmatig honger leed, omdat ze niet bijtijds voedsel kreeg. Op een dag kocht de man ook nog een kalkoen die het kleine hok moest delen met de kip. De kip kakelde bezorgd: “Nu zal ik écht sterven van de honger. Want twee vogels moeten eten van het schamele voer dat ik elke dag voorgeschoteld krijg.” “Wees niet bang”, zei de kalkoen geruststellend. “Ik zal luidkeels kakelen, telkens als ik honger krijg. Mocht de boer ons vergeten, dan zal ik hem er steeds opnieuw aan herinneren ons allebei te voeren.”

Redenen om dit boek niet te lezen

Van Eck is inmiddels een groot kenner van het genre en ik kan me prima voorstellen dat hij het dit keer, met de instemming van twee vooraanstaande collega-theologen, heeft aangedurfd alle verhalen te duiden, juist omdat ze vaak zo gelaagd en tegendraads zijn. Maar de verbanden die hij met het heden legt, zijn mij soms te makkelijk, te rechtschapen en te prekerig. Mijn advies: dek de toelichting bij elk verhaaltje af en lees die pas de volgende dag.

Redenen om dit boek wel te lezen

De koe die naar de hemel vloog brengt de wreed uitgeroeide cultuur van de joodse ‘sjetl’s’ [vooroorlogse joodse ‘stadjes’ in Oost-Europa, red.] weer even tot leven. Het boek biedt inderdaad een prachtige verzameling morele (maar zelden moralistische) vertellingen die tot zelfreflectie en dus wijsheid stemmen. Vooruit, nog eentje dan. Sticht vrede, roddel niet en wees vriendelijk. Dat is al moeilijk genoeg.